

U SASTAVU 7. BANIJSKE DIVIZIJE

Uspješno završenom Bihaćkom operacijom i ofanzivom naših snaga ka liniji rijeke Sane, Une, Save i Kupe, stvoreni su uslovi za dalji razvoj narodnooslobodilačkog pokreta, formiranje novih divizija i korpusa. Tako su, naredbom Vrhovnog štaba br. 95 od 22. novembra 1942. godine, na području Hrvatske formirane tri divizije i prvi korpus, i to: 6. lička, 7. banijska i 8. kordunaška divizija. One su stavljene pod komandu štaba 1. korpusa, odnosno 4. korpusa NOV i POJ, umjesto dotadašnjeg štaba I operativne zone Hrvatske.⁵⁶

U sastav 7. banijske divizije ušle su: 7. banijska, 8. banijska i 13. brigada Hrvatske. Kako je 13. brigada Hrvatske tada djelovala u Pokuplju i Zumberku, ona nikada nije ušla u sastav 7. banijske divizije.

Sedma banijska brigada u vrijeme ulaska u sastav 7. banijske divizije imala je ukupno 759 boraca i rukovodilaca, među kojima je bilo i 9 žena. Od naoružanja, brigada je 25. novembra 1942. imala: 519 pušaka, od kojih 514 pušaka tipa »mauzer«, 3 mašinske puške, 2 puške tipa »manliher«, 26 puškomitraljeza, od kojih 1 laki njemački »šarac« MG-34, 17 pištolja i 27 konja.⁵⁷

U vrijeme formiranja divizije članovi politodjela 7. banijske brigade bili su: Savo Vukčević, rukovodilac, Kaja Garibović (kasnije Lalović) i Zdravko Kolar članovi. Zdravko Kolar je nakon mjesec dana otišao u 8. banijsku brigadu.

56 Zbornik V/9, str. 196, V/10, str. 7 i II/1, str. 200. Još 14. novembra, nakon oslobođenja Slunja, primljena je direktiva GŠH o formiranju divizije i održan prvi sastanak njenog štaba.

57 Zbornik V/79, str. 196, 314. U brojnom stanju postoje razlike od podataka iz partijskog izvještaja od 11. novembra, gdje se navodi da brigada ima 890 boraca.

Tokom formiranja 7. banijske divizije, 7. banijska brigada nalazila ise u borbama na pravcu Kostajnica, Sunja, Sisak i Glina, a 8. banijska brigada je bila u pokretu sa Korduna ka Baniji, poslije oslobađanja Slunja. Kako su uslijedila naređenja za napad na Dvor na Uni i okolna neprijateljska uporišta, to su obje brigade krenule u pravcu kotara Dvora na Uni.

BRIGADA U NAPADU NA DVOR NA UNI

Posljednjih mjeseci 1942. godine, nakon oslobođenja Bihaća i ofanzive naših snaga ka liniji Sana, Una, Sava i Kupa, neprijatelj je reagovao pojačavanjem svojih snaga u širem rejonu: Zagreb, Karlovac, Glina, Petrinja, Sisak, Sunja, Kostajnica i u dolini donjeg toka Une i Sane. U dolinu rijeke Sane prebačena je i 714. njemačka posadna divizija. Neprijatelj je užurbano utvrđivao odbranu čvornih položaja, pogotovo oko Dvora na Uni i Bosanskog Novog, koji su ostali njegova najisturenija uporišta prema slobodnoj teritoriji oko Bihaća u kojem su, s druge strane, vršene pripreme i za Prvo zasjedanje Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ-a). Uz to, u planu su bile i druge opštejugoslovenske političke akcije, kao što je Prvi kongres Ujedinjene antifašističke omladine Jugoslavije (USAOJ-a) i drugo.

Navedena koncentracija i utvrđivanje neprijatelja u dolinama Une i Sane moglo je imati i vidnog uticaja na provođenje navedenih političkih poduhvata. Zato je svakako trebalo spriječiti eventualni pokušaj prodora neprijatelja nazad u Bihać, odnosno preduzeti mjere da se front, po mogućnosti, pomjeri na sjever na Savu i Kupu. Shodno tome je još 7. novembra 1942. godine naređeno štabu I operativne zone Hrvatske, a odmah sutradan 8. novembra drug Tito lično naređuje Glavnom štabu Hrvatske, da se sa hrvatskim snagama (1. hrvatski korpus) pristupi likvidaciji neprijateljskih uporišta na Baniji, u dolini rijeke Une sa ciljem da se prodre ka Kostajnici.⁵⁸ Istovremeno i bosanske partizanske snage (1. bosanski korpus) dobijaju za-

datak da od neprijatelja očiste dolinu rijeke Sane i da front pomjere do Save. Kozara je tada bila slobodno područje u međurječju Sane i Save.

U vezi sa ovim odlučeno je da se napadnu Dvor i Bosanski Novi, kako bi se postigao dvojaki cilj:

Prvo, da se neprijatelj liši pogodnih oslonaca i baza za brzi prodor dolinom Une ka Bihaću i da se što duže zadrži slobodna teritorija Cazinske krajine — radi čvršćeg povezivanja sa ranije oslobođenim područjima Bosanske krajine, Banije, Korduna i Like.⁵⁹ Uz to, predviđalo se da će neprijatelj preduzeti sve da opštim napadom prema Bihaću otkloni neposrednu opasnost od komunikacija u dolini rijeke Save i Kupe, od Kostajnice, Sunje, Siska, Petrinje, Gline, Karlovca, a time i od Zagreba koji je od Siska i Karlovca na svega 50 kilometara.

Drugo, oslobođenje doline Sane i donjeg toka Une, imalo bi ne samo vojnički, već i ogroman politički značaj. Time bi se ubrzao razvoj narodnooslobodilačkog pokreta u centru Hrvatske i preostalim dijelovima Bosanske krajine i pojačalo osiguranje navedene slobodne teritorije oko Bihaća.

Položaj i utvrđenje Dvora na Uni i Bosanskog Novog dobilo je u vrijeme ovih borbi obostrani poseban značaj. Dvor na Uni nalazi se u srednjem toku rijeke Une, kod ušća potoka Zirovac u Unu, na prirodnom platou, na raskrsnici komunikacija iz doline Une za Glinu, odnosno preko Šamarice za Petrinju. A uzvodno, na 2—3 km na desnoj obali Une, na ušću rijeke Sane u Unu, smjestio se gradić i kotarsko mjesto (danas općina) Bosanski Novi, raskrsnica cesta i željezničkih pruga za Bihać, Banja Luku i, dolinom Une, za Kostajnicu, te dalje za Sunju i Sisak.

Obrana Dvora na Uni je bila organizovana polukružno od rijeke Une na sjevernoj ivici mjesta i, preko sjeverozapadnih uzvisina — groblje, šuškala, povijajući se na jug — brdo Cerik i k. 196 — sjekla put Dvor na Uni—Zirovac—Glina. Odavde se odbrana Dvora na Uni pela na Šakića brdo kod s. Zalkope i obavijala visove Lebrenice i s. Matijevići spuštajući se ponovo na obalu Une južno od Matijevića.

59 Slobodna teritorija oko Bihaća iznosila je preko 50.000 km².

Neprijateljske snage u Dvoru i okolini cijenjene su na 800 domobrana, 250 Nijemaca, 66 ustaša i 47 žandara. Od naoružanja imali su: 4 haubice 105 mm, 3 minobacača 81 mm, 9 teških mitraljeza, 33 puškomitraljeza i ostalo streljačko naoružanje.⁶⁰ Bunker i su bili povezani rovovima i saobraćajnicama, zaštićeni još i žičanim preprekama i minskim poljima. U sistem odbrane uključene su i pogodne tvrde zgrade. U centru na tornju pravoslavne crkve Sv. Đurđa uređeno je mitraljesko gnijezdo.

OPŠTI PLAN I RASPORED NAŠIH SNAGA ZA NAPAD

Predviđeno je da 8. banijska brigada iz rejonu s. Zakopa napada neprijateljska uporišta u s. Matijevići, Lebrenicu ili Laudanov šanac i k. 200 zapadno od Lebrenice. Nakon zauzimanja ovih položaja, da ih čvrsto drži i sprečava neprijatelju povlačenje iz Bosanskog Novog za Dvor na Uni. Zauzimanje pojedinih položaja trebalo je obilježiti ispaljivanjem po tri crvene rakete — signala, što će činiti i jedinice 1. bosanskog korpusa u napadu na Novi, s tim što će ispaljivati po tri zelene rakete — signala.

Raspored 7. banijske brigade bio je: 1. bataljon, bez 3. čete, napada sa pravca s. Zakopa—zaselak Carići neprijatelja na Šakića brdu, a zatim, iza 2. bataljona, niz potok Zirovac, da upadne u centar Dvora ina Uni. U isto vrijeme 2. bataljon kreće iz s. Vanići niz potok Zirovac i upada kroz spoljnu odbranu u centar Dvora na Uni (žitni magacin i zgrade kotara i općine) — u susret bataljonu koji prodire duž ceste i pored rijeke Une iz pravca s. Zamlače. A 3. bataljon sa 3. četom 1. bataljona,⁶¹ imao je da napada u zahvatu ceste Zamlača—Dvor na Uni, sa zadatkom da se probije u centar Dvora, a zatim da sadejstvuje u savladavanju spoljne odbrane (groblje, kosa Šuškala, brdo Cerik i k. 196 pored ceste Vanići—Dvor na Uni). Brigada je oja-

60 Zbornik V/10, str. 125.

61 Prema izjavi komandira 3. čete 1. bataljona Branka Babica i komesara Milutina Omazića za napad sa 3. bataljonom bila je određena 2. četa 1. bataljona, ali je odluka izmjenjena, pa je 3. bataljonu data 3. umesto 2. čete.

čana sa jednom haubicom, koja je (postavljena u s. Hrtiću, gdje se nalazio i štab 7. banijske brigade. Novoformirani vod za vezu uspostavio je telefonsku liniju do štaba 3. bataljona uz cestu Zamlača—Dvor.

Druga lička brigada 6. ličke divizije »Nikola Tesla« napada sa jednim bataljonom na odsjeku: k. 196 (lijevo od ceste Vanići—Dvor) i brdo Cerik (između sela Hrtića i Dvora na Uni), a jednim bataljonom, pravcem od Hrtića preko Šuškala i groblja na padinama sjeverno od Dvora na Uni. Dva bataljona držana su u rezervi.

Prva udarna brigada hrvatske 6. ličke divizije »Nikola Tesla« posjeda na položaju kod Divuše obezbjeđenje napada iz pravca Kostajnice, s tim da upada u sela na lijevoj obali Une (Golubovac, Unčani, Zamlača), koja su obezbjeđivali dijelovi neprijatelja i mjesne straže. Sa jednim bataljonom u rejonu s. Segestin—brdo Jurakovac osigurava pravac od Zrinja. Jednim bataljonom kod s. Zamlača osigurava napad na Dvor na Uni.

Drugi bataljon »Miloš Cavić« Banijskog odreda iz svog sastava daje kurire — vodiče za pojedine bataljone i vrši osiguranje transporta ranjenika i evakuaciju plijena, a zatim, po oslobodenju Dvora i okoline, preuzima održavanje reda i druge potrebne mjere.

U rezervi korpusa, u širem rejonu s. Javoranja, nalaze se dva bataljona 2. ličke brigade.

NAPAD I TOK BORBI

Sve jedinice stigle su na polazne položaje na vrijeme i napad je počeo noću 25/26. novembra istovremeno i sa neznatnim zakašnjenjem. Prvi i najsirovitiji udar nije, i pored vatrene pripreme, uspio da slomi glavne čvorove neprijateljske odbrane. Neprijatelj je dočekaio napad potpuno spreman. Prvi bataljon 8. brigade pod komandom Miloša Suzića zauzeo je k. 200 na kosi Lebrenici i tu ostao do kraja napada. Ne uspijevši da savlada bunker kod zaseoka Carići u s. Zakopi, 1. bataljon 7. brigade nije uspio da zauzme Šakića brdo sa kojeg je neprijatelj uspješno kontrolisao potok Zirovac.

Isto to dogodilo tse i na odsjeku 2. ličke brigade (k. 196—brdo Cerik i na pravcu Suškala i kod groblja Dvora).⁶² Neuspjeh napada na Šakića brdo i kod k. 196, vjerovatno je onemogućio uvlačenje 2. bataljona 7. brigade niz potok Zirovac i upad u centar Dvora. Zato je upućen na osiguranje napada kod s. Zamlače u dolini rijeke Une, umjesto bataljona iz 1. ličke brigade.

Najveći uspjeh postigao je 3. bataljon 7. banijske brigade. Sa 1. četom uz lijevu obalu rijeke Une, 2. četom duž polja i uz cestu Zamlača—Dvor, on uspijeva da upadne u Dvor do stare Šumarije. Međutim, pridodala 3. četa 1. bataljona nije uspjela da upadne u Dvor zbog vatre neprijatelja sa groblja, koje 2. bataljon 2. ličke brigade nije uspeo da zauzme. Tako je 3. bataljon, koji je upao u Dvor, bio preslab za veći uspjeh. U takvoj situaciji 1. četa je morala da zalegne na polju između Šumarije i rijeke Une, igpred položaja topova čije su posade prekinule paljbu i povukle se u bunkere za dalji otpor.

Presudnu ulogu u zadržavanju četa 3. bataljona odigrao je teški mitraljez sa tornja pravoslavne crkve Sv. Đurđa. I 2. četa, koja je dejstvovala duž glavne ceste Zamlača—Dvor, uspjela je da prođe do stare Šumarije, ali uz znatne gubitke.⁶³ Usljed jake bočne vatre neprijatelja sa groblja Dvora, 3. četa 1. bataljona je zastala odmah nakon upada u liniju neprijateljske odbrane, održavajući lijevim krilom dosta slabu vezu sa 2. bataljonom 2. ličke brigade koji je zaostao u napadu pred grobljem.

62 U knjizi Šesta proleterska divizija »Nikola Tesla«, Epoha, Zagreb, 1964, str. 69, piše da ličke brigade nisu napadale na Dvor na Uni, što je za diskusiju.

63 Tadašnji komandir 3. omladinske čete 3. bataljona, koja zbog nedostatka obuče nije sa bosim borcima učestvovala u napadu, kaže: »U prvom jurišu na bodljikave žice i bunker pored ceste Zamlača — Dvor poginuli su istaknuti borci i rukovodioci 2. čete »Pavle Babić«: vodnik 1. voda Dragan Krčmar iz s. Drljače, puškomitraljezac Ljuban Kresojević iz s. Graduse, borac Stevo Vučinić iz Donje Velešnje i još neki drugovi i drugarice, a ranjeni su: teško, puškomitraljezac Nikola Dabić iz Kostajnice, dok su u daljem napadu od minobacača ranjeni komesar 2. čete Milan Dabić iz Komogovine u nogu, a politički delegat voda Milka Ruškovac iz Zagreba u ruku, I u I. četi »Pero Malivuk« bili su veliki gubici. Od mine minobacača ranjen je Mile Marić iz Dvora.

Nakon kratkog konsultovanja članova štaba 3. bataljona 7. banijske brigade, zamjenik komandanta bataljona, Vladimir Bakarić, telefonom izvještava o situaciji komandanta brigade Nikolu Marakovića Ninu. Tom prilikom predložio je da se ličke jedinice, umjesto ponavljanja napada na okolna uporišta, ubace u stvorenu brešu, prodru u centar i da iznutra napadnu sa leđa čvorove odbrane (goblje, kosu Šuškala, Cerik i k. 196). Po sjećanju Vladimira Bakarića, odgovor je bio: »Ličani će napasti ponovo u 24 časa. Do tada vi držite zauzete položaje.«

U iščekivanju ponovnog napada dijelovi 3. bataljona 7. banijske brigade izvršili su pretres kuća zauzetog dijela Dvora na Uni i tom prilikom su pronašli u njegovom stanu (kotarskog liječnika dr Viktora Jeliokog i sa liječničkom torbom odmah uputili u štab brigade.

Drugi napad počeo je oko 24 časa. Bio je znatno slabiji od prvog i poslije pola časa počeo je jenjavati. Bilo je jasno da nije uspio.

Treći bataljon i 3. četa 1. bataljona krenuli su istovremeno naprijed. Gubici su, međutim, bili veći nego u prvom napadu, a rezultati minimalni, zauzete su još svega dvije-tri kuće. Iznurenost, neuspjeh bataljona 2. ličke brigade i koncentrična vatra neprijatelja, naročito sa tornja pravoslavne crkve, onemogućavali su dalje napredovanje ka centru Dvora koji je bio najutvrđeniji i pripremljen kao drugi i posljednji čvor odbrane.

Na bosanskoj strani neprijatelj je bio satjeran u centar Bosanskog Novog odakle je pružao žilav otpor.

Treći bataljon i 3. četa 1. bataljona blokirali su i dalje neprijateljske topove u polju na obali Une kod Dvora. Borci su iznosili mrtve i ranjene drugove, što je još više slabilo borbeni stroj. Svitanje 26. novembra sa sumaglicom donijelo je još jedan nenadoknadivi gubitak 3. bataljonu 7. banijske brigade.

Jedno zalutalo puščano zrno sa pravca s. Zamlače, čija se posada, sastava domobrani, žandari i mjesne ustaše, nemilice prepucavala sa dijelovima 1. ličke brigade, pogodilo je u potiljak komandanta 3. bataljona Jovu Vraneševića, koji je stajao na cesti kod prvih kuća na ulazu u

Dvor. Ostao je na mjestu mrtav. Komandu nad bataljonom i 3. četom 1. bataljona preuzeo je njegov zamjenik Vladimir Bakarić, koji je tek prije dva dana bio raspoređen na tu dužnost.

Istovremeno je stigao i kurir iz štaba brigade sa naređenjem da 3. bataljon i 3. četa 1. bataljona po svaku cijenu zadrže dostignute položaje i čekaju nastavak napada ostalih snaga. To je, međutim, tada bilo potpuno nemoguće. Ohrabren odbijanjem i drugog napada, neprijatelj je odvojio dio snaga sa ostalih neugroženih položaja i izvršio protivnapad na uklinjeni 3. bataljon. Tako je ovaj bataljon bio prisiljen da se uz nove gubitke povlači iz Dvora. Komandir 1. čete »Pero Malivuk«, Gajo Sirota i komandir 3. čete 1. bataljona, Branko Babić, uspjeli su da obezbijede donekle uredno povlačenje, tj. da se čete prikupe na ulazu u Dvor i odstupe ka starom groblju i u s. Hrtić.

Neprijatelj je, nakon izbijanja na prvobitne linije odbrane, prekinuo sa gonjenjem. Međutim, sad su deblokirane posade topova otvorile jaku artiljerijsku vatru. Na sreću, 3. bataljon 7. brigade i 3. četa 1. bataljona povlačili su se jarugom sjevernije od kose šuškala ka štabu brigade i, osim dvije-tri granate koje nisu nanijele nikakvu štetu, izbjegli su artiljeriju neprijatelja. Time je noć 25/26. novembra 1942. godine za ove jedinice bila završena.⁶⁴

64 O napadu te noći na Dvor na Uni štab 1. oružničke (žandar-ske) pukovnije NDH u izvještaju od 15. decembra 1942. godine, pored ostalog, piše:

»Noću 26. na 27. XI (tačno je 25/26. XI Lj. Đ.) odmetnici su napali s. Golubovac, Unčane, Zamlacu d Strugu, kotar Dvor na Uni. U Zmlači su od mještana uzeli 19 vojničkih pušaka. U borbi poginula su dva seljaka, a 23 su odvedena do sela Zirovca od kuda su ih pustili kući osim 3 pripadnika pripremljene ustaške bojne i 3 pravoslavca. Ove potonje zadržali su radi popune svog kadra.

Noću 26. na 27. XI (pravilno 25/26. XI Lj. D.) napad na Dvor n/U, te im je uspjelo zauzeti sjeverni dio mjesta ali su ujutro po našim oružanim snagama istjerani. Sobom su odveli kotarskog liječnika dr Viktora Jelicki. U borbi su poginula naša 2 domobrana, a 13 ih je ranjeno i 14 nestalo. Odmetnici su na mjestu borbe ostavili 27 mrtvih (među kojima i 2 žene), 2 strojnice, 11 pušaka i 3.000 naboja, 2 ranjena su zarobljena«. Zbornik VIO, str. 430 i 437.

DRUGI DAN BORBE, 27. NOVEMBRA 1942. GODINE

Na osnovu novog plana štaba 1. hrvatskog korpusa, snage za napad u toku 27. novembra su pregrupirane. Ponovni napad na Dvor na Uni trebalo je da izvrši 6. lička divizija »Nikola Tesla« isa 1. i 2. brigadom. Sedma banijska brigada dobila je zadatak da osigura napad na cesti s. Zamlača—Dvor i da vrši demonstrativne napade na brdo Cerik i dalje, kosom Dudarnica—Dvor na Uni.

Prema naredenju štaba 7. banijske divizije izvršeno je pregrupisanje snaga:

— 1. bataljon, bez 3. čete, povučen je iz napada na Šakića brdo u rezervu kod štaba 7. divizije u s. Zakopa;

— 2. bataljon je upućen da osigurava napad na Dvor na Uni na cesti s. Zamlača—Dvor;

— 3. bataljon, ojačan 3. četom 1. bataljona, imao je da smijeni 1. bataljon 2. ličke brigade, da likvidira bunkere na brdu Cerik, ovlada tim dominantnim visom i da omogući prodor kosom Dudarnica u centar Dvora. Za podršku napada na brdo Cerik bataljon je ojačan topom 37 mm »Škoda«.

Planirano je da napad počne u 15 časova 27. novembra, ali je zbog zakašnjelog pregrupisanja snaga odložen za 3 časa 28. novembra. Na zakašnjenje pregrupisanja utjecao je i neuspjeh 3. bataljona 7. banijske brigade u napadu na brdo Cerik, koji je pokušao u 15 časova. Naime, zbog uskog prostora, u napadu na brdo Cerik obadvije čete 3. bataljona 7. brigade razvile su se jedna za drugom, dok je 3. četa 1. bataljona zadržana u rezervi. Između rasporeda četa bio je postavljen pomenuti top kao i desetina bombaša koja je zaleгла u jarku ina desetak metara od topa, spremna za juriš na bunkere.

U najpudu na brdo Cerik kod Dvora na Uni došlo je do iznenađenja. Novi komandant 3. bataljona, Vladimir Bakarić, osmatrao je dvogledom neprijateljski bunker da bi uočio eksplozije pridatog topa. Međutim, u momentu kada je naš top opalio, na pet metara ispred njegove cijevi eksplođirala je neprijateljska granata ili mina iz minobacača 81 mm. Prvo se mislilo da je to granata našeg topa, pogrešno lusmerena. No, ubrzo je luslijedila čitava serija granata

i mina od kojih je poginuo borac Duro Borojević iz s. Borojevića. Zbog ove iznenadne artiljerijske vatre dalji napad na brdo Cerik je obustavljen, a ubrzo je stiglo i naređenje da se 3. bataljon 7. brigade povuče. Bataljon se povukao u s. Hrtić, gdje je pod zaštitom isopstvenih snaga prenoćio. Time je bio završen i 27. novembar 1942. godine.

TREĆI DAN BORBE

Napad je ponovljen noću u 3 časa 27/28. novembra. Kod 1. i 3. bataljona 7. banijske brigade nije bilo promjena. Obadva su ostali u rezervi, i to 1. kod štaba 7. divizije u s. Zakopi, a 3. bataljon sa 3. četom 1. bataljona u s. Hrtiću. Drugi bataljon držao je položaje osiguranja kod s. Zamlača.

Ni ponovni napad nije uspio, pa je štab 1. hrvatskog korpusa odlučio da se od daljnjeg napada odustane. Naređeno je, međutim, da blokada i dalje ostane zbog napada 1. bosanskog korpusa ina Bosanski Novi. U toku dana, 28. novembra, 8. banijska brigada je dobila zadatak da napadne s. Matijeviće i u slučaju uspjeha 1. bosanskog korpusa u Bosanskom Novom, da mu sadejstvuje preko mosta na rijeci Uni. Neprijatelj je preduzimao više protivnapada na 1. bataljon 8. banijske brigade ina k. 200, ali je bataljon uspio da kotu održi isve do naređenja za povlačenje 29. novembra.

Tokom dana, tri neprijateljska bataljona, ojačana njemačkim tenkovima iz Kostajnice, uspjela su poslije podne da probiju položaje 1. bataljona 1. ličke brigade kod s. Ruljani i Kirišnica i da uđu u Divušu, 11 km od Dvora na Uni. Iz Divuše produžio je nadiranje ka s. Strugi, na cesti Kostajnica—Dvor, i uspio da savlada 3. bataljon 1. udarne ličke brigade, na položaju između Unčana i Struge.

Ova neprijateljska kolona je pred jutro 29. novembra iznenadila i 2. bataljon 7. banijske brigade na položaju s. Zamlača—k. 185—Staro groblje. No, dijelovi 2. bataljona sa štabom su se uspješno povukli sa ceste. Zahvaljujući blizini neprijateljske kolone i jutarnjem sumraku, vatra

iz neprijateljskih tenkova i oklopnih kola bila je neprecizna, te je povlačenje izvršeno bez gubitaka.

Neprijateljska kolona je ušla u Dvor na Uni, a zatim, nakon kraćeg zadržavanja, produžila za Bosanski Novi, gdje su jedinice 1. bosanskog korpusa još uvijek vodile borbu u gradu. Zbog prodora neprijatelja iz Kostajnice i 1. bosanski korpus je morao obustaviti dalji napad, te 1. hrvatski korpus naređuje povlačenje od Dvora na Uni, Levrenice i Matijevića. Čitava 7. divizija povukla se u rejon sela Bansko Vrpolje—Udetin—Gage—Pedalj—Stupnica—Trgovi.

ZAKLJUČAK O NAPADU NA DVOR

Prvi napad na veće i dobro branjeno mjesto u cjelini nije uspio. Ukupni gubici 1. hrvatskog korpusa iznosili su 310 izbačenih iz stroja, od kojih 85 mrtvih. Sedma banijska divizija ukupno je imala 25 mrtvih i 108 ranjenih boraca i rukovodilaca. Jedino su 1. bataljon 8. banijske brigade i 3. bataljon sa 3. četom 1. bataljona 7. banijske brigade izvršili svoje zadatke.⁶⁵

Uzroci neuspjeha leže prvenstveno u neracionalnom rasporedu jedinica u napadu, nedovoljnom korišćenju rezervi, podijeljenom komandovanju i slično. Za 7. banijsku brigadu zanimljivo je dejstvo 3. bataljona is 3. četom 1. bataljona. Pod neposrednom komandom štaba brigade glavni zadatak — prodor u centar mjesta duž ceste Zamlača—Dvor na Uni je izvršen. Međutim, zbog ostalih okolnosti upad u mjesto nije mogao biti iskorišćen. Usljed slabog pothranjivanja iz rezerve, snage uvučene u mjesto trpile su sve veće gubitke. Tako je 3. bataljon ostao samo sa 80 za borbu sposobnih boraca i rukovodilaca.

Pošto su odstupile od Dvora na Uni, jedinicama je dat višednevni odmor. Potrebu za odmorom i sređivanjem nametala je tadašnja situacija; to je posebno važno za 7. ba-

65 Zbornik V/9, dok. 9, 84, 98, 100, 102; V/10, dok. 3, 4, 6, 18, 30, 52, 61, 134, 154, i Zbornik »Sedma banijska divizija« str. 152 i 156.

nijsku brigadu.⁶⁶ Naime, 7. brigada se u toku formiranja nalazila na borbenom putu kroz Moslavinu, Podravinu i Slavoniju. A kad je stigla nazad, na Baniju, odmah je uletjela u borbe i akcije, ne dobivši vremena da se potpuno organizuje iz, doduše, kompaktne grupe bataljona Banijskog NOP odreda, u novi vid pokretne operativne jedinice — brigadu.

Nakon nekoliko manjih akcija iz napada na grad Glinu, brigada je odmah krenula u napad ina Dvor na Uni. U dva prilično ozbiljna napada, u punom tempu i s velikom brzinom događaja, koncem 1942. godine, ušla je i u sastav novoformirane 7. banijske divizije i 1. hrvatskog korpusa. Akcije i marševi nisu joj dozvolili da sve ostale pripreme i mjere dosljedno sprovede, zbog čega je šestodnevni odmor, poslije napada na Dvor na Uni, postao neophodan.

Bataljoni 7. banijske brigade povukli su se od Dvora na Uni u svoje polazne baze i to: štab brigade sa 1. i 2. bataljonom u s. Udetin, a 3. bataljon u s. Gage. U toku odmora, 3. bataljon je imao zadatak da stalno kontrolišće cestu Dvor na Uni—Gage—Zirovac—Glina, odnosno od s. Trgova preko Šamarice za Petrinju. Bila je to, kao i odmor čitave 7. banijske divizije u ovom rejonu, mjera zaštite slobodnog područja kotara Dvor na Uni od eventu-

66 Dogodilo se to u vrijeme eksplozivne plime narodnooslobodilačkog pokreta u čitavoj zemlji, koji je dosezao vrhunac u jesen 1942. godine. U to vreme došlo je do formiranja novih brigada, divizija i prvih korpusa NOV i POJ, a od pojedinih, geografskim preprekama i čvorovima neprijateljskih posada odvojenih Ustaničkih regiona (kao dijela istočne i zapadne Bosne, masiva pl. Dinare, Dalmacije, Like, Korduna, Banije i Cazinjske krajine) inače u centru »Hitlerove tvrđave«, stvorena je jedinstvena teritorija sa slobodnim gradom Bihaćem u centru. Veze, stvorene na jedinstvenoj slobodnoj teritoriji, pružale su se ne samo u terenski pogodne krajeve Zumberka, Posavine, Moslavine, Slavonije, Zagorja i Slovenije, nego i direktno u sama neprijateljska uporišta, uključivši i Zagreb.

Prvo zasjedanje AVNOJ-a, održano u Bihaću baš u vrijeme napada na Dvor, postavilo je jedinstvenu strategiju i političku koncepciju koja je morala biti jedinstvena i sprovedena, jer je bilo više nego sigurno da glavni neprijatelj, njemački Rajh, ne može i neće dozvoliti dalje kasapljenje NDH, tada ni bolesnika na izdisaju.

alnog pokušaja neprijatelja da izvrši odmazdu nad nedužnim narodom, poslije napada na Dvor i Bosanski Novi.

U rejonu odmora odmah je počela i analiza cjelokupne operacije, a izvršeno je i organizaciono sređivanje jedinica za nove, predstojeće borbe i akcije. Na sastancima štabova, starješina, boraca, partijskih i skojevskih organizacija, detaljno se raspravljalo o svemu što se dogodilo prije i u toku akcije na Dvor.⁶⁷

Brigadi je tada dodijeljen jedan broj omladinaca koji su ranije završili vojno-političke kurseve u Rujevcu, a još nisu ibili pozvani u partizanske jedinice da prime oružje. Političkog komesara brigade, Milu Martinovića, zamijenio je dotadašnji komesar 1. udarne brigade Hrvatske, Uroš Krunić.⁶⁸

Poslije popune na sektoru Dvora na Uni, brojno stanje brigade na dan 3. decembra 1942. godine iznosilo je 860 boraca i rukovodilaca. Po socijalnom sastavu: 7 radnika, od kojih 1 rukovodilac i 6 boraca; 658 seljaka, od kojih 26 rukovodilaca i 832 borca; 70 zanatlija, od kojih su 9 rukovodioci i 68 borci; 14 namještenika, od kojih 9 rukovodilaca i 5 boraca; 12 intelektualaca, od kojih 10 rukovodilaca i 2 borca; ii 5 bivših vojnih lica, od kojih 3 rukovodioca i 2 borca. Organizaciono političko stanje bilo je: 109 članova KPJ, od kojih 50 rukovodilaca i 59 boraca; 56 kandidata za članove KPJ, od kojih su 3 rukovodioca i 53 borca; 262 članova SKOJ-a, itd.⁶⁹

67 U štabu brigade se, na primjer, raspravljalo i o otkrivanju dvojice neprijatelja koje je Ustaška nadzorna služba (UNS) i nje-mački GESTAPO uz nagradu od po 100 hiljada kuna uputili u 7. banijsku brigadu sa zadatkom da ubiju komandanta brigade Nikolu Marakovića Ninu, poznatog komunistu iz Kostajnice. Ovi su, međutim, otkriveni neposredno pred napad na Drvar, osuđeni od partizanskog vojnog suda u s. Gage i strijeljani.

68 Uroš Krunić, od jula 1942. godine bio je prvi komesar 1. udarne brigade Hrvatske sastavljene od dva lička, jednog kordunaškog i jednog banijskog bataljona. Od novembra 1942. godine brigada postaje 1. lička u sastavu 6. ličke divizije. Krunić je kao general-major JNA i narodni heroj umro 3. jula 1973. godine u Zagrebu.

69 Zbornik V/30, str. 542. Arhiv VII reg. br. f, 3/1—6, kut. 418.